

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології і соціології
Кафедра міжнародних відносин

Силабус курсу
«Політична географія»

Обсяг	кредитів – 4, годин – 120
Семестр, навчання	рік 1-й рік, 1-й семестр
Дні, час, місце	Французький б-р, 24/26, за розкладом
Викладач (-і)	Покась Михайло Сергійович, к. іст. н., доцент
Контактний телефон	-
E-mail	mike-pokas@onu.edu.ua
Робоче місце	Кафедра міжнародних відносин, к. 32, Французький б-р, 24/26
Консультації	<i>Очні консультації:</i> Французький б-р, 24/26, к. 32, щотижнево за розкладом.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися через вказаний e-mail та очні зустрічі на консультаціях.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни

Взаємодія політичних процесів та географічного простору..

Пререквізити і постреквізити курсу (Місце дисципліни в освітній програмі):

Пререквізити – відсутні

Постреквізити – Актуальні проблеми світової політики, Міжнародні організації, Навчально-країнознавча практика.

Мета курсу. Вивчення здобувачами, які навчаються за спеціальністю «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», дисципліни «Політична географія» має важливе значення в загальній системі підготовки майбутніх бакалаврів - міжнародників.

Здобувачі вивчають основні категоріальні елементи політичної географії та лімології, формують навички по сприйняттю та науковому аналізу світових подій з точки зору взаємодії географічних елементів та політичних процесів з отриманням розуміння подальшої сфери спеціалізації. Вивчення і засвоєння студентами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках класичних геополітичних шкіл.

Завдання курсу. Вивчення і засвоєння здобувачами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках класичних політологічних шкіл.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

РН01 Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН03 Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН04 Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН06 Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН09 Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

РН13 Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.) та практичних (28 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Методи навчання під час викладання дисципліни: розвиток робочих компетенцій (соціальний інтелект, міжкультурна компетентність, трансдисциплінарність) шляхом роботи в групах та дискусій під час семінарів, роботи в групах та участі в обговоренні, публічних усних доповідях, написанні есе, підготовки презентації.

Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. Політична географія і міжнародні відносини.

Тема 1. Об'єкт, предмет и структура предмету «політична географія».

Термінологічна база. Об'єкт та предмет політичної географії. Структура політико-географічних досліджень. Основні підходи до досліджень: по масштабу об'єкту, по часу розвитку об'єкту об'єкта, по набору елементів, що охоплені. Основні етапи розвитку політичної географії як науки.

Тема 2. Лімологія (наука о кордонах) як складова частина політичної географії.

Поняття лімології. Основні підходи до вивчення кордонів: історико-картографічний, класифікаційний, функціональний, географо-політологічний. Нові теоретичні підходи до вивчення кордонів.

Тема 3. Держава як об'єкт вивчення політичної географії.

Поняття та основні параметри держави у політичній географії. Класифікація держав: по формі правління, по території, по конфігурації, по виходу до моря, по економічному розвитку. Столиця держави в унітарній та федеративній державах. Держава у системі міжнародних відносин.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Геополітичні чинники у картині світу.

Тема 4. Основні геополітичні теорії як показник розвитку політико-географічної думки.

Теоретичні погляди Фрідріха Ратцеля. «Геополітика» Рудольфа Челлена. Теорія морської моці Альфреда Таєра Механа. Теорія «хартленду» Хелфорда Маккіндера. Панрегіоналізм Карла Хаусхофера. Теорія номосів Карла Шмітта. Модель «хартленд-рімленд» Ніколаса Спикмена. «Атомна дипломатія» Гара Алперовіца. Модель світу Саула Коена. Теорія пасіонарності Льва Гумілева. Теорія зіткнення цивілізацій Семюеля Хантінгтона.

Тема 5. Формування сучасного геополітичного простору.

Епоха великих географічних відкриттів та початок європейської колонізації світу. Ери заморської колонізації: перша неконкурентна, перша конкурентна, друга неконкурентна, друга конкурентна. Ери деколонізації. Специфіка східного типу колоніалізму. Сучасна геополітична картина світу. Геополітичне положення України, США, ЄС, КНР.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Внутрішня структура держави з точки зору політичної географії.

Тема 6. Адміністративно-територіальний поділ.

Завдання та основні поняття АТП. Вивчення АТП с точки зору політичної географії: структура АТП, економічне районування, розміщення інфраструктури,

політичні симпатії населення. Виникнення та розвиток систем АТП в розвинутих країнах. Сучасний етап розвитку АТП.

Тема 7. Місцеве самоврядування.

Типологія систем місцевого самоврядування: дуалістична (високодецентралізована), горизонтальна, змішана. Бюджет місцевого самоврядування та його просторова компонента. Компетенції місцевого самоврядування. Динаміка розвитку місцевого самоврядування. Основні чинники, що стимулюють реформи місцевого самоврядування: урбанізація, технологічний прогрес, зміни у самоідентифікації людини, перегляд взаємовідносин між людиною та адміністрацією. Сучасний стан системи місцевого самоврядування у Європі та в Україні.

Тема 8. Федералізм в територіально-політичній організації суспільства.

Визначення федералізму. Основні відміни між федерацією, конфедерацією та унітарною державою. Федерації у сучасному світі: федеративні держави, квазіфедерації, залежні території та асоційовані держави. Федералізм и національне питання. Класифікація федерацій.

Перелік рекомендованої літератури

Основна

1. Бжезінський З. Велика шахівниця [Електронний ресурс] / З. Бжезінський. – Режим доступу до ресурсу: <http://dontsovnis.com.ua/wpcontent/uploads/2016/03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf>
2. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах. Ужгород. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 411 с.
3. Дністрянський М. Політична географія та геополітика: Навч. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2010. 197 с.
4. Дністрянський М. Праці С. Рудницького і Ю. Липи в контексті Європейської політико-географічної думки [Електронний ресурс] / М. Дністрянський // Режим доступу до ресурсу: <http://ukrtur.narod.ru/istoukrgeo/allpubl/antropos/prazirudilyp1.htm>
5. Долгов О. Територія держави як чинник політичних відносин // Режим доступу до ресурсу: <http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/2308/1/100-38.pdf>
6. Долматов І. Методологія дослідження процесів формування та еволюції кордонів. Митна справа. 2011. №1 (73). С. 43-48. Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2011_1/11043048.pdf
7. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К.: Наш формат, 2019. 439 с.
8. Flint C., Taylor P. Political Geography: World Economy, Nation-State and Locality. Essex: Pearson Education Limited, 2021. 358 p.
9. Jessop B. The State. Past, Present and Future. Cambridge: Polity., 2016. 446 p.
10. Jones M., Jones R., Woods M. An Introduction to Political Geography. Space, Place and Politics. Routledge, 2014. 371 p.
11. Terlouw, K. Political Geography of Cities and Regions. 1st Edition. London., 2022. 381 p.

Додаткова

1. Василенко С.Д. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. Одеса: ОДМА, 2000. 293 с.
2. Дністрянський М.С. Кордони України. Політико-адміністративний устрій. Львів: Світ, 1992. 173 с.
3. Дністрянський М.С. Політична географія України. – Львів: Світ, 1997. 238 с.
4. Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 350 с.

Самостійна робота студентів.

Тема 1. Об'єкт, предмет и структура предмету «політична географія».

1. Геополітичні коди Румунії
2. Геополітичні коди Болгарії
3. Геополітичні коди Туреччини
4. Геополітичні коди Білорусії
5. Геополітичні коди Польщі
6. Геополітичні коди Словаччини
7. Геополітичні коди Угорщини.

Тема 2. Лімологія (наука про кордонах) як складова частина політичної географії.

1. Специфічні риси найбільших за обсягом країн.
2. Специфічні риси великих за обсягом країн.
3. Специфічні риси середніх за обсягом країн.
4. Специфічні риси малих за обсягом країн.
5. Специфічні риси мікродержав

Тема 3. Держава як об'єкт вивчення політичної географії.

1. Внутрішні води держави
2. Територіальні води держави
3. Виключна економічна зона держави
4. Населення держави: расовий склад.
5. Населення держави: лінгвістичний склад.
6. Населення держави: етнічний склад.
7. Населення держави: релігійний склад.

Тема 4. Основні геополітичні теорії як показник розвитку політико-географічної думки.

1. Геополітична теорія Карла Хаусхофера
2. Геополітична теорія Карла Шмітта
3. Геополітична теорія Ніколаса Спідмена
4. Геополітична теорія Гара Алперовіца
5. Геополітична теорія Саула Коена
6. Геополітична теорія Самуеля Хантінгтона

Тема 5. Формування сучасного геополітичного простору.

1. Сінтоїстська цивілізація
2. Конфуціанська цивілізація
3. Індуїстська цивілізація
4. Євроатлантична цивілізація
5. Латиноамериканська цивілізація
6. Ісламська цивілізація
7. Східнослов'янська цивілізація

Тема 6. Адміністративно-територіальний поділ держави.

1. Виникнення та розвиток систем АТП в США.
2. Виникнення та розвиток систем АТП в Великій Британії.
3. Виникнення та розвиток систем АТП в ФРН.
4. Виникнення та розвиток систем АТП в КНР.
5. Виникнення та розвиток систем АТП в Індії.

Тема 7. Місцеве самоврядування.

1. Первісний тип відтворення населення
2. Традиційний (аграрний) тип відтворення населення
3. Перехідний (індустріальний) тип відтворення населення
4. Сучасний (постіндустріальний) тип відтворення населення

Тема 8. Федералізм в територіально-політичній організації суспільства.

1. Конфедерації у ХХІ ст.
2. Асоційовані держави у ХХІ ст.
3. Залежні території у ХХІ ст.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перекладання: визначена розкладом занять та сесії.

Політика щодо академічної доброчесності: можуть відніматися бали за прояви академічної недоброчесності, аж до незадовільної оцінки та повторного вивчення дисципліни.

Політика щодо відвідування та запізень: відвідування лекцій є добровільним, але неприпустимі пропуски семінарів без поважної причини, запізнення на заняття.

Мобільні пристрої: звук таких пристроїв має бути вимкнено в аудиторії.

Поведінка в аудиторії: активна участь у лекціях заохочується додатковими балами.